

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ РОЗ'ЯСНЕННЯ

від 05.12.2022 р.

Щодо застосування положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно дотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності в умовах воєнного стану

Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 11 Закону України від 14.10.2014 № 1700-VII “Про запобігання корупції” (далі – Закон № 1700-VII) Національне агентство з питань запобігання корупції надає роз'яснення, методичну та консультаційну допомогу, зокрема, щодо застосування положень Закону.

Ці Роз'яснення надані для забезпечення однакового застосування обмежень, встановлених у ст. 25 Закону № 1700-VII, щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності в умовах воєнного стану.

Загальні роз'яснення щодо обмежень, встановлених у ст. 25 Закону № 1700-VII, викладено у Методичних рекомендаціях щодо застосування окремих положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції від 21.10.2022 № 13 (далі – Методичні рекомендації)¹.

¹ З Методичними рекомендаціями можна ознайомитися на офіційному вебсайті Національного агентства у рубриці “База знань” у розділі “Конфлікт інтересів”, а також вони доступні за посиланням: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Methodichni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf>.

У цих Роз'ясненнях вживаються такі скорочення:

Закон № 1700-VII – Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII “Про запобігання корупції”;

КЗпП – Кодекс законів про працю України;

Закон № 2381-IX – Закон України від 08.07.2022 № 2381-IX “Про внесення змін до Закону України “Про запобігання корупції” щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану”;

воєнний стан – воєнний стан, введений Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 “Про введення воєнного стану в Україні”, затвердженим Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні”.

1. Щодо можливості одночасного перебування на посаді, яка передбачає виконання функцій держави / місцевого самоврядування, та проходження військової служби, військової служби у складі Сил територіальної оборони Збройних Сил України у період дії воєнного стану

Опис ситуації. ОСОБА 1 проходить державну службу на посаді головного спеціаліста у Міжрегіональному управлінні Міністерства юстиції України. Після

введення в Україні воєнного стану ОСОБА 1 розпочала військову службу в одному з підрозділів Збройних Сил України за контрактом.

Питання. Чи порушуватиме ОСОБА 1, яка продовжує обіймати посаду державної служби, заборону займатися іншою оплачуваною діяльністю у зв'язку з проходженням військової служби?

Відповідь. Ні, не порушуватиме.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (перелік таких осіб наведено в п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700-VII), забороняється займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Згідно з ч. 5 ст. 17 Конституції України держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

Відповідно до ст. 1² Закону України “Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та їх сімей” військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених цим та іншими законами. У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом Вітчизни, військовослужбовцям надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації.

Згідно з ч. ч. 1, 2 ст. 9 зазначеного Закону держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів. До складу грошового забезпечення входять: посадовий оклад, оклад за військовим званням, щомісячні та одноразові додаткові види грошового забезпечення.

Отже, для особи, яка обіймає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (у наведеному прикладі – головний спеціаліст територіального органу Міністерства юстиції України), військова служба за контрактом є іншою оплачуваною діяльністю.

Водночас така оплачувана діяльність передбачена законом.

Сили територіальної оборони Збройних Сил України – це окремий рід сил Збройних Сил України, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань територіальної оборони (п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про основи національного спротиву”).

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України здійснюється в особливий період військовослужбовцями за контрактом, за призовом особами офіцерського складу і територіальним резервом (п. 2 ч. 1 ст. 9 Закону України “Про основи національного спротиву”).

Згідно з ч. 2 ст. 39 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” громадяни України, призвані на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або прийняті на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану, користуються гарантіями, передбаченими, зокрема, у ч. 3 ст. 119 КЗпП.

Відповідно до ч. 3 ст. 119 КЗпП за працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення зберігаються місце роботи і посада на підприємстві, в установі, організації, фермерському господарстві, сільськогосподарському виробничому кооперативі незалежно від підпорядкування та форми власності і у фізичних осіб – підприємців, у яких вони працювали на час призову. Таким працівникам здійснюється виплата грошового забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”.

Враховуючи викладене, проходження особами, зазначеними у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700-VII, військової служби, військової служби у складі Сил територіальної оборони Збройних Сил України не є порушенням обмеження, передбаченого у п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII, оскільки можливість законного зайняття такою оплачуваною діяльністю передбачена законом як виняток.

2. Щодо можливості одночасного перебування на посаді, яка передбачає виконання функцій держави / місцевого самоврядування, та членства в добровольчих формуваннях територіальних громад у період дії воєнного стану

Опис ситуації. ОСОБА 1 проходить державну службу на посаді головного спеціаліста у Міжрегіональному управлінні Міністерства юстиції України. Після введення в Україні воєнного стану ОСОБА 1 стала членом добровольчого формування територіальної громади за контрактом.

Питання. Чи порушуватиме ОСОБА 1, яка продовжує обіймати посаду державної служби, заборону займатися іншою оплачуваною діяльністю у зв’язку з участю в добровольчому формуванні територіальної громади?

Відповідь. Ні, не порушуватиме.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII особам, зазначеним у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700-VII, забороняється займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

У Законі України “Про основи національного спротиву” передбачено створення добровольчих формувань територіальних громад.

Добровольче формування територіальної громади – це воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони (п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про основи національного спротиву”).

Комплектування добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на добровільній основі цивільними громадянами.

Відповідно до ч. 3 ст. 9 Закону України “Про основи національного спротиву” до складу добровольчих формувань територіальних громад зараховуються громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим Положенням про добровольчі формування територіальних громад, пройшли медичний, професійний та психологічний відбір і підписали контракт добровольця територіальної оборони.

Згідно з п. 21 Положення про добровольчі формування територіальних громад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1449 (далі – Положення № 1449), контракт добровольця територіальної оборони укладається між командиром добровольчого формування та особою, яка подала заяву щодо членства в добровольчому формуванні.

У силу положень ч. 6 ст. 2 Закону України “Про військовий обов’язок та військову службу” членство в добровольчих формуваннях територіальної громади не є видом військової служби.

Відповідно до умов Контракту добровольця територіальної оборони, форму якого затверджено наказом Міністерства оборони України від 07.03.2022 № 84, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.03.2022 за № 307/37643 (далі – Контракт), на добровольця, який уклав цей Контракт, поширюються гарантії соціального і правового захисту, передбачені Законом України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, а також ст. 119 КЗпП.

Проте постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 № 704 “Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб”, Порядком виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затвердженим наказом Міністерства оборони України від 07.06.2018 № 260, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26.06.2018 за № 745/3219, та жодним іншим нормативно-правовим актом не передбачено виплати грошового забезпечення членам добровольчих військових формувань територіальної громади. Тобто члени добровольчих формувань територіальної громади не отримують грошового забезпечення військовослужбовців.

У ч. 1 ст. 119 КЗпП України встановлено, що на час виконання державних або громадських обов’язків, якщо за чинним законодавством України ці обов’язки можуть здійснюватись у робочий час, працівникам гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку.

У формі Контракту передбачено, що доброволець добровільно бере на себе зобов'язання виконувати державні та/або громадські обов'язки в інтересах Українського народу.

Враховуючи ч. 1 ст. 119 КЗпП України, за членами добровольчих формувань територіальних громад зберігаються місце роботи (посада) і середній заробіток.

Отже, членство особи, яка обіймає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави / місцевого самоврядування, у добровольчих формуваннях територіальних громад передбачає зайняття іншою діяльністю, але не оплачуваною.

Враховуючи викладене, членство осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700-VII, у добровольчих формуваннях територіальних громад не призводить до порушення обмеження, встановленого у п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII, оскільки не передбачає зайняття іншою оплачуваною діяльністю.

3. Стосовно допустимості суміщення військової служби з іншою оплачуваною діяльністю

Опис ситуації. ОСОБУ 1 призвано на військову службу та призначено на посаду командира роти (є військовою посадовою особою). Разом з тим особа має договірні відносини з низкою підприємств, у межах яких має можливість дистанційно на оплатній основі виконувати визначені договорами роботи у вільний від несення військової служби час.

Питання. Чи порушуватиме ОСОБА 1 заборону щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю у разі виконання роботи за вказаними договорами одночасно із несенням військової служби?

Відповідь. Так, порушуватиме.

У той же час порушення буде відсутнє, якщо військовослужбовець не є військовою посадовою особою.

Відповідно до пп. "г" п. 1 ч. 1 ст. 3 та ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII суб'єктами, на яких поширюються обмеження щодо суміщення та сумісництва (у тому числі заборона на зайняття іншою оплачуваною діяльністю), є військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки.

Відповідно до ч. 12 ст. 6 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" військовими посадовими особами є військовослужбовці, які обіймають штатні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків², або які спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків згідно із законодавством.

² Зміст адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій (обов'язків) наведений у відповіді на запитання 25 Роз'яснень щодо застосування

окремих положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку) від 29.12.2021 № 11, з якими можна ознайомитися на офіційному вебсайті Національного агентства у рубриці “База знань” у розділі “Декларування”, а також за посиланням: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/Rozyasnennya-2022.pdf>. Оскільки ОСОБА 1 є військовою посадовою особою, зайняття нею іншою оплачуваною діяльністю у вільний від несення військової служби час (у наведеному прикладі – виконання умов договорів, укладених із низкою підприємств) порушуватиме передбачене п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону обмеження та матиме наслідком адміністративну відповідальність за ст. 172⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

4. Особливості застосування обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбачених Законом № 2381-IX, у період дії воєнного стану 03.08.2022 набрав чинності Закон № 2381-IX, яким внесено зміни до Закону № 1700-VII, та який, серед іншого, встановлює особливості застосування обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності у період дії воєнного стану.

Зокрема, Законом № 2381-IX доповнено новим п. 2⁸ розділ XIII “Прикінцеві положення” Закону № 1700-VII, у якому визначено, на кого з посадовців на період дії воєнного стану не поширюється обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, встановлене п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII, та за яких умов.

Отже, особливості застосування обмежень у період дії воєнного стану стосуються лише окремих категорій осіб за одночасного дотримання таких умов:

– заборона працювати за сумісництвом та/або займатись підприємництвом не поширюється лише на державних службовців категорій “Б” та “В” та посадових осіб місцевого самоврядування, посади яких віднесені до четвертої – сьомої категорій (пп. 4.1 п. 4 Роз’яснень);

– вказані особи перебувають у відпустці без збереження заробітної плати або у простої (пп. 4.3 п. 4 Роз’яснень);

– дозволяється отримувати дохід лише від юридичних осіб приватного права або фізичних осіб – підприємців, стосовно яких відповідні державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування протягом останнього року не здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців (пп. 4.4 п. 4 Роз’яснень);

– зайняття іншою оплачуваною чи підприємницькою діяльністю слід припинити протягом 15 робочих днів з дня припинення простою або закінчення відпустки (пп. 4.5 п. 4 Роз’яснень).

4.1. Категорії осіб, яких стосуються особливості застосування обмежень

За змістом п. 2⁸ розділу XIII “Прикінцеві положення” Закону № 1700-VII на період дії воєнного стану передбачені п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності *не поширюються* на:

- державних службовців категорій “Б” та “В”;

Категорії посад державної служби встановлено у ст. 6 Закону України “Про державну службу”.

Відповідно до пп. 2, 3 ч. 2 ст. 6 Закону України “Про державну службу” до посад державної служби категорії “Б” належать посади:

керівників та заступників керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на територію Автономної Республіки Крим, однієї або кількох областей, міст Києва і Севастополя, одного або кількох районів, районів у містах, міст обласного значення;

керівників державної служби у державних органах, юрисдикція яких поширюється на територію Автономної Республіки Крим, однієї або кількох областей, міст Києва і Севастополя, одного або кількох районів, районів у містах, міст обласного значення;

керівників та заступників керівників структурних підрозділів державних органів незалежно від рівня юрисдикції таких державних органів;

а до категорії “В” – посади державної служби, не віднесені до категорій “А” і “Б”;

- посадових осіб місцевого самоврядування, посади яких віднесені до четвертої – сьомої категорій.

Категорії посад в органах місцевого самоврядування визначено у ст. 14 Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування”.

Відповідно до вимог зазначеної статті Закону до четвертої – сьомої категорій посад віднесені:

четверта категорія – посади голів постійних комісій з питань бюджету обласних, Київської та Севастопольської міських рад (у разі коли вони працюють у раді на постійній основі), керівників управлінь і відділів виконавчого апарату обласних, Севастопольської міської та секретаріату Київської міської рад, секретарів міських (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад, заступників міських (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення) голів з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючих справами (секретарів) виконавчих комітетів, директорів, перших заступників, заступників директорів департаментів міських (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад, міських (міст районного значення) голів, селищних і сільських голів, посади заступників голів районних рад;

п'ята категорія – посади керуючих справами виконавчих апаратів районних рад, керуючих справами (секретарів) виконавчих комітетів районних у містах рад, помічників голів, радників (консультантів), спеціалістів, головних бухгалтерів управлінь і відділів виконавчого апарату обласних, секретаріатів Київської та Севастопольської міських рад, керівників управлінь, відділів та інших виконавчих органів міських (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад та їх заступників, керівників відділів (підвідділів) у складі самостійних управлінь, відділів виконавчих органів міських (міст обласного значення) рад, посади заступників міських (міст районного значення), сільських, селищних голів з питань діяльності виконавчих органів ради, секретарів міських (міст районного значення), сільських, селищних рад, старост;

шоста категорія – посади керуючих справами (секретарів) виконавчих комітетів міських (міст районного значення), сільських, селищних рад, керівників структурних підрозділів виконавчого апарату районних та секретаріатів районних у містах Києві та Севастополі рад та їх заступників, керівників управлінь, відділів та інших структурних підрозділів виконавчих органів міських (міст районного значення), районних у містах рад та їх заступників, помічників голів, радників, консультантів, начальників секторів, головних бухгалтерів, спеціалістів управлінь, відділів, інших структурних підрозділів виконавчих органів міських (міст обласного значення та міста Сімферополя) рад;

сьома категорія – посади радників, консультантів секретаріатів районних у містах рад, спеціалістів виконавчих органів районних у містах, міських (міст районного значення) рад, спеціалістів виконавчих органів сільських, селищних рад.

4.2. Категорії осіб, яких не стосуються особливості застосування обмежень

Передбачені п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII обмеження продовжують поширюватися на:

- державних службовців категорії “А”;

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 6 Закону України “Про державну службу” до посад державної служби категорії “А” (вищий корпус державної служби) належать посади:

Керівника Апарату Верховної Ради України та його заступників;

керівника апарату (секретаріату) постійно діючого допоміжного органу, утвореного Президентом України;

Державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств;

керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників;

керівників апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів та їх заступників, керівників секретаріатів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та їх заступників, Голови Державної судової адміністрації України та його заступників;

керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, та їх заступників;

- посадових осіб місцевого самоврядування, посади яких віднесені до першої – третьої категорій.

Відповідно до ст. 14 Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування” до першої – третьої категорій посад в органах місцевого самоврядування належать:

перша категорія – посади Київського міського голови, голів обласних рад та Севастопольського міського голови;

друга категорія – посади Сімферопольського міського голови, міських (міст – обласних центрів) голів; заступників голів обласних рад та Севастопольського міського голови, заступника міського голови – секретаря Київської міської ради;

третья категорія – посади перших заступників та заступників міських голів (міст – обласних центрів) з питань діяльності виконавчих органів ради; секретарів міських (міст – обласних центрів та міста Сімферополя) рад, міських голів (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення, крім міст – обласних центрів), голів районних, районних у містах рад;

- усіх інших осіб, визначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700-VII (крім тих, винятки для яких окремо передбачені загальними правилами ч. 3 ст. 25 Закону № 1700-VII).

До інших осіб, визначених п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700-VII, на яких продовжують поширюватися обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, належать такі особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

– Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем’єр-міністр України, Перший віце-прем’єр-міністр України, віце-прем’єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

– народні депутати України, депутати місцевих рад (які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), сільські, селищні, міські голови;

– військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки;

– судді, судді Конституційного Суду України, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої ради правосуддя, посадові особи секретаріату Вищої ради правосуддя, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадові особи секретаріату цієї Комісії, посадові особи Державної судової адміністрації України;

– особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, особи начальницького складу служби цивільного захисту (крім осіб молодшого начальницького складу служби цивільного захисту, які проходять службу в аварійно-рятувальних формуваннях та пожежно-рятувальних підрозділах у змінному режимі (за умови відсутності у таких осіб повноважень із здійснення заходів державного нагляду (контролю), реєстрації декларацій відповідності матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, ліцензування), Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, особи, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України;

– посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, і центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

– Голова, заступник Голови Національного агентства з питань запобігання корупції;

– члени Центральної виборчої комісії;

– поліцейські;

– посадові та службові особи інших державних органів, у тому числі Фонду соціального страхування України та Пенсійного фонду, органів влади Автономної Республіки Крим;

– члени державних колегіальних органів, у тому числі уповноважені з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель;

– Керівник Офісу Президента України, його Перший заступник та заступники, уповноважені, прес-секретар Президента України;

– Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його помічники, радники, помічники, радники Президента України (крім осіб, посади яких належать до патронатної служби та які обіймають їх на громадських засадах).

4.3. Умови, за яких обмеження щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю не застосовуються у період дії воєнного стану

Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, встановлене п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII, не поширюється на визначені у пп. 4.1 п. 4 цих Роз'яснень категорії осіб виключно, якщо такі особи перебувають:

- у відпустці без збереження заробітної плати;
- у простої.

Зайняття іншою оплачуваною діяльністю є дозволим з першого дня відпустки без збереження заробітної плати / першого дня простою, зазначеного у наказі про надання відпустки без збереження заробітної плати / оголошення простою.

У період дії воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого ч. 1 ст. 26 Закону України “Про відпустки” (ч. 3 ст. 12 Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”).

Водночас відповідно до ч. 4 ст. 12 Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану” у період дії воєнного стану роботодавець за заявою працівника, який виїхав за межі території України або набув статусу внутрішньо переміщеної особи, в обов’язковому порядку надає йому відпустку без збереження заробітної плати тривалістю, визначеною у заяві, але не більше 90 календарних днів, без зарахування часу перебування у відпустці до стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку, передбаченого п. 4 ч. 1 ст. 9 Закону України “Про відпустки”.

Простій – це зупинення роботи, викликане відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідвратною силою або іншими обставинами (ч. 1 ст. 34 Кодексу законів про працю України).

У разі неможливості виконання органом, його структурним підрозділом або державним службовцем своїх завдань і функцій через відсутність організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідвратною силою або іншими обставинами, для відповідних державних службовців (структурного підрозділу або органу в цілому) варто оголошувати простій (така позиція висловлена у роз’ясненнях Національного агентства України з питань державної служби³).

³ Роз’яснення Національного агентства України з питань державної служби

доступні за посиланням: <https://nads.gov.ua/vidpovidi-na-aktualni-pitannya-roboti-derzhavnoyi-sluzhbi-u-voyennij-period/vidpustki-prostij>.

Для з'ясування інших питань, які стосуються відпусток та простою, слід керуватися роз'ясненнями Національного агентства України з питань державної служби.

4.4. Категорії осіб, від яких дозволяється отримувати дохід

Для застосування винятків з обмежень щодо суміщення, визначених Законом № 2381-ІХ, для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування ще однією умовою є те, що трудові договори (контракти), цивільно-правові договори про надання послуг або правочини у сфері підприємницької діяльності можуть бути укладені з юридичними особами приватного права або фізичними особами – підприємцями, стосовно яких такі державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування протягом останнього року не здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців (п. 2⁸ розділу XIII “Прикінцеві положення” Закону № 1700-VII).

Звертаємо увагу на те, що, оскільки державні органи, органи місцевого самоврядування, державні, комунальні підприємства не є юридичними особами приватного права, положення п. 2⁸ розділу XIII “Прикінцеві положення” Закону № 1700-VII не дозволяють відповідним категоріям осіб (державним службовцям категорій “Б” та “В”, посадовим особам місцевого самоврядування четвертої – сьомої категорій), які перебувають у відпустці без збереження заробітної плати або у простої, працевлаштуватися на державну службу або службу в органи місцевого самоврядування, у державні, комунальні підприємства.

Для визначення здійснення або ж відсутності фактів здійснення державними службовцями та посадовими особами органів місцевого самоврядування повноважень з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців, з якими планується укладення трудового договору (контракту), цивільно-правового договору про надання послуг або правочину у сфері підприємницької діяльності доцільно керуватись Методичними рекомендаціями (доступ: <https://cutt.ly/z1e9rQD>), де у п. 14.6 розділу 14 наведено приклади практичного застосування вимог Закону та здійснення повноважень з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців.

4.5. Коли сумісництво, суміщення з іншими видами діяльності повинно бути припинено

Якщо відповідні категорії осіб (державні службовці категорій “Б” та “В”, посадові особи місцевого самоврядування четвертої – сьомої категорій, склад категорій наведено у відповіді на питання у пп. 4.1 п. 4 цього Роз'яснення) скористаються правом суміщати свою посаду з іншою діяльністю під час дії воєнного стану, то вони зобов'язані припинити зайняття іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) чи підприємницькою діяльністю відповідно до ч. 2 ст. 25 Закону № 1700-VII протягом 15 робочих днів з дня припинення простою або

закінчення відпустки (п. 2⁸ розділу XIII “Прикінцеві положення” Закону № 1700-VII).

За порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності чинним законодавством передбачена адміністративна відповідальність за ст. 172⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

5. Зайняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю особами, дію трудового договору яких призупинено

Законом України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану” на період дії воєнного стану запроваджено нову кадрову процедуру – призупинення дії трудового договору.

У зв’язку з цим у багатьох осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, з якими призупинено дію трудового договору, виникає питання про дотримання вимог п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII у разі працевлаштування у період дії воєнного стану до інших державних органів або органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій різних форм власності.

Призупинення дії трудового договору – це тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв’язку із збройною агресією проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов’язки, передбачені трудовим договором (абз. 1 ч. 1 ст. 13 Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”).

Призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин (абз. 3 ч. 1 ст. 13 Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”).

На відміну від простою, за час якого працівнику здійснюється виплата з розрахунку не нижче 2/3 тарифної ставки посадового окладу, у випадку призупинення дії трудового договору працівник не отримує жодних виплат.

Відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам за час призупинення дії трудового договору у повному обсязі покладається на державу, що здійснює збройну агресію проти України (ч. 4 ст. 13 Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”).

Отже, особа, з якою призупинено дію трудового договору:

не виконує у зазначений період службових обов’язків за посадою та, відповідно, діяльності, пов’язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

не отримує заробітної плати, будь-яких гарантійних та компенсаційних виплат.

Враховуючи викладене, працевлаштування особи, з якою призупинено дію трудового договору, на період дії воєнного стану до інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій різних форм власності не є порушенням обмеження, передбаченого п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону № 1700-VII.

Одержання подарунків

Обмеження щодо одержання подарунків поширюється на осіб, зазначених у п.п. 1, 2 ч.1 ст. 3 [Закону України "Про запобігання корупції"](#). **Подарунок** – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової. **Заборонені** Зі змісту ч. 1 ст. 23 Закону випливає, що *категорично забороняється* вимагати, просити, одержувати подарунки (незалежно від їх вартості) для себе або близьких осіб від юридичних та фізичних осіб:

- у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- якщо особа, яка дарує (дарувальник), перебуває в підпорядкуванні особи, якій вона дарує подарунок (обдаровуваного).

Дозволені з певними обмеженнями Згідно з ч. 2 ст. 23 Закону дозволено отримувати подарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність, якщо:

- вартість таких подарунків не перевищує 1 прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово;
- сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Зазначені подарунки дозволено отримувати лише за таких умов:

- подарунки отримуються не у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- особа, яка дарує, не перебуває в підпорядкуванні особи, якій вона дарує подарунок.

Дозволені Відповідно до ч. 2 ст. 23 Закону дозволено отримувати:

- загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси;
- будь-які подарунки від близьких осіб незалежно від їх вартості.

Пам'ятка щодо обмежень в отриманні подарунків та відповідальності за порушення встановлених Законом України «Про запобігання корупції» обмежень щодо одержання подарунків

Відповідно до статті 23 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняним до них особам, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

- у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

Подарунок – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

Близькі особи – особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта.

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи, можуть приймати подарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою статті 23 Закону, якщо вартість таких подарунків не перевищує один прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на

день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки (частина друга статті 23 Закону).

Передбачені обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які:

1. даруються близькими особами;
2. одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

Подарунки, одержані особами, уповноваженими на виконання функцій! держави або місцевого самоврядування, прирівняними до них особами, як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним підприємствам, установам чи організаціям, є

відповідно державною або комунальною власністю і передаються органу, підприємству, установі чи організації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Рішення, прийняте особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняною до неї особою, на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, вважається таким, що прийняте в умовах конфлікту інтересів, і на це рішення розповсюджуються положення статті 67 Закону (незаконні акти та правочини).

Алгоритм дій щодо запобігання одержанню подарунка та поводження з ним:

Відповідно до статті 24 Закону особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

1. відмовитися від пропозиції;
2. за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;

3. залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;
4. письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Якщо особа, на яку поширюються обмеження одержання подарунків, виявила у своєму службовому приміщенні подарунок, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

Про виявлення подарунка складається акт, який підписується особою, яка виявила подарунок, та її безпосереднім керівником або керівником відповідного органу, підприємства, установи, організації.

У разі якщо подарунок виявляє особа, яка є керівником органу, підприємства, установи, організації, акт про виявлення подарунка підписує ця особа та особа, уповноважена на виконання обов'язків керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації у разі його відсутності.

Одержані чи виявлені подарунки зберігаються в органі до їх передачі спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Положення статті 24 Закону не поширюються на випадки одержання подарунка за наявності обставин, передбачених частиною другою статті 23 Закону.

У випадку наявності в особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, сумнівів

щодо можливості одержання нею подарунка, вона має право письмово звернутися для одержання консультації з цього питання до територіального органу Національного агентства з питань запобігання корупції, який надає відповідне роз'яснення.

Відповідальність за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків:

1. Адміністративна відповідальність (Кодекс України про адміністративні правопорушення):

Стаття 172⁵. Порухення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків

Порухення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків – тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порухення, передбачене частиною першою цієї статті, –

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такої подарунка (пожертви) та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

2. Дисциплінарна відповідальність (Закон України «Про запобігання корупції»):

Частина друга статті 65[^] Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення

Особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

Відповідальність за порухення обмежень щодо одержання подарунків передбачена також ст. 368 КК «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою».

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує,

обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища – карається штрафом від однієї тисячі до тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк від трьох до шести місяців, або позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода у значному розмірі, – карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Діяння, передбачене частиною першою або другою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода у великому розмірі або вчинене службовою особою, яка займає відповідальне становище, або за попередньою змовою групою осіб, або повторно, або поєднане з вимаганням неправомірної вигоди, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

Діяння, передбачене частинами першою, другою або третьою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода в особливо великому розмірі, або вчинене службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, – карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

Обмеження щодо спільної роботи близьких осіб

Відповідно до [частини 1 статті 27 Закону України «Про запобігання корупції»](#) особи, зазначені у [пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону](#), не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Особи, які претендують на зайняття посад, зазначених у [пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону](#), зобов'язані повідомити керівництво органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких їм осіб.

У разі виникнення таких обставин, відповідні особи, близькі їм особи **вживають заходів щодо усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк.**

Якщо в зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, **відповідні особи або близькі їм особи в місячний строк з моменту виникнення обставин підлягають переведенню** в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування.

У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

Підставою розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу також може бути - перебування всупереч вимогам Закону України "Про запобігання корупції" у прямому підпорядкуванні у близької особи ([п.4 ч.1 ст. 41 Кодексу законів про працю України](#))

Особи, які претендують на зайняття посад, зазначених у [пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону](#), зобов'язані повідомити керівництво органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких їм осіб.

Враховуючи положення [статті 25¹ Кодексу законів про працю України](#), власник **вправі запроваджувати обмеження** щодо спільної роботи на одному і тому ж підприємстві, в установі, організації осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя), **якщо у зв'язку з виконанням трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному.**

На підприємствах, в установах, організаціях державної форми власності порядок запровадження таких обмежень встановлюється законодавством.

Коло осіб на яких не поширюються обмеження щодо спільної роботи близьких осіб

Обмеження щодо спільної роботи близьких осіб не поширюються на:

- **народних засідателів і присяжних;**
- **близьких осіб, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним з них статусу виборної особи;**
- **осіб, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах.**

Сільська місцевість - території, що знаходяться за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови ([ст.1 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність»](#)).

До гірських населених пунктів належать міста, селища міського типу, селища, сільські населені пункти, які розташовані у гірській місцевості, мають недостатньо розвинуті сферу застосування праці та систему соціально-побутового обслуговування, обмежену транспортну доступність ([ст. 1 Закону України "Про статус гірських населених пунктів в Україні"](#)).

Населені пункти, які отримали статус гірських, закріплені в [Постанові Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 № 647 «Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських»](#).

При цьому слід звернути увагу на [абзац 7 розділу 1.2.3 Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджених рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.09.2017 №839](#), де визначено, «що не зважаючи на те, що вказані суб'єкти не підпадають під дію обмеження щодо спільної роботи близьких осіб, це не означає, що на них не поширюються загальні вимоги щодо врегулювання конфлікту інтересів з урахуванням особливостей їх статусу. Відтак, вказаним особам варто вживати заходів, передбачених [Законом України «Про запобігання корупції»](#) для його врегулювання. При цьому, до них в залежності від конкретної ситуації може бути застосований будь-який із передбачених Законом захід врегулювання конфлікту інтересів».

Відповідно до [постанови КМ УРСР від 03 листопада 1980 року №539 Про часткову зміну постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 4 червня 1933 "Про суміщення посад і службу родичів в установах, підприємствах та організаціях громадського сектора"](#), виключеннями з правил щодо заборони спільної роботи близьких осіб можуть бути:

- Працівників, які займають безпосередньо підпорядковані або підконтрольні виборні посади;
- Фахівців сільського господарства, що працюють в радгоспах і інших державних сільськогосподарських підприємствах і організаціях, а також в науково-дослідних установах по сільському господарству, розташованих в сільській місцевості;
- Працівників лінійних підприємств залізничного транспорту, крім головних бухгалтерів і касирів цих підприємств;
- Працівників плаваючого складу суден річкового флоту і працівників експлуатаційних підприємств і організацій річкового транспорту (за винятком розташованих в обласних центрах), крім головних бухгалтерів і касирів цих підприємств і організацій;
- Працівників дорожніх організацій, що здійснюють експлуатацію автомобільних доріг загального користування, крім головних бухгалтерів і касирів цих організацій;
- Працівників з експлуатаційно-технічного обслуговування лінійних і станційних споруд зв'язку, радіо і телебачення;
- Працівників будівельно-монтажних і мостобудівних поїздів, механізованих колон та інших пересувних спеціальних будівельних формувань, крім головних бухгалтерів і касирів цих організацій;
- Лікарів лікувально-профілактичних і санітарно-профілактичних закладів охорони здоров'я;
- Наукових та педагогічних працівників, лекторів, бібліотекарів і бібліографів у всіх наукових, навчальних і виховних установах;
- Артистів, художників і музикантів державних театрів, художніх колективів та студій;
- Працівників кульових геологічних експедицій, партій, загонів і ділянок;
- Фахівців лісового та водного господарства, працівників освіти, медичних працівників, працівників культурно-просвітніх установ, працівників

підприємств роздрібної торгівлі та громадського харчування споживчої кооперації, що працюють в сільській місцевості;

- Працівників ставкових і озерних рибоводних господарств, рибоводних заводів, нерестово- виростних господарств і риборозплідників, крім головних бухгалтерів і касирів цих підприємств ".

ОБМЕЖЕННЯ ПІСЛЯ ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ВИКОНАННЯМ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ, МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У ст. 26 Закону встановлено низку обмежень для осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, та членів Ради Національного банку України, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Так, їм забороняється:

1) протягом року з дня припинення відповідної діяльності укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами – підприємцями, якщо вони протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців;

2) розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом;

3) протягом року з дня припинення відповідної діяльності представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності.

! Такі обмеження не поширюються на осіб, які переводяться до іншого державного органу або іншим чином змінюють місце роботи, продовжуючи водночас виконувати функції держави або місцевого самоврядування. Це випливає з формулювання «припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування».